

ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม
กับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่

Relationship between Attitude, Subjective Norm, Perceived Behavioral Control, and
Mothers' Intention to Use Donor Human Milk

บุปผา ยอดทอง¹, พิสมัย วัฒนสิทธิ์^{1*}

Bubpha Yotthong¹, Pissamai Wattanasit^{1*}

(Received: April 21, 2021; Revised: May 17, 2021; Accepted: June 11, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อศึกษาระดับและความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคุณสมบัติ เป็นมารดาที่มีบุตรเข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิดจำนวน 220 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดา ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาโดยรวมเท่ากับ .95 ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ .89 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่อยู่ในระดับปานกลาง และ (2) ทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .38, p < .01$; $r = .58, p < .01$; และ $r = .36, p < .01$ ตามลำดับ)

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹Faculty of Nursing, Prince of Songkla University

*Corresponding Author: pissamai.w@psu.ac.th

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการหากลยุทธ์ส่งเสริมให้มารดาที่มีทารกเข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิดมีทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมในทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ให้สูงขึ้น

คำสำคัญ: การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง

Abstract

This study was employed to describe level and relationship between attitude, subjective norm, perceived behavioral control, and intention to use donor human milk among mothers. A purposive sample of 220 mothers with newborn admitted in the NICU was recruited. Data were collected using the Attitude, Subjective Norm, Perceived Behavioral Control, and Intention to Use Donor Breast Milk Questionnaire. The content validity of the questionnaire was determined by experts yielding content validity index .95. The Cronbach's alpha coefficients of the questionnaire was .89. Descriptive statistics were used for data analysis. Pearson's product moment correlation coefficient was examined for correlation between variables.

The results showed that (1) the mothers had positive attitude toward using donor human milk. Subjective norm toward using donor human milk, perceived behavioral control toward using donor human milk, and intention to use donor human milk were at a moderate level, and (2) attitude, subjective norm, and perceived behavioral control had a moderate significant positive correlation with intention to use donor human milk among mothers ($r = .38, p < .01$; $r = .58, p < .01$; and $r = .36, p < .01$, respectively).

The findings of this study can be used as a guideline to explore strategies to enhance mothers' positive attitude, subjective norm, and perceived behavioral control toward using donor breast milk, which in turn will increase mothers' intention to use donor breast milk later.

Keywords: Perceived behavioral control, Intension to use donor human milk, Attitude, Subjective norm

บทนำ

นมแม่มีประโยชน์มากต่อทารกแรกเกิดที่ต้องเข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิด การให้นมแม่ในทารกแรกเกิดที่ป่วยระยะวิกฤตช่วยลดอุบัติการณ์และความรุนแรงของภาวะลำไส้เน่า การติดเชื้อในกระแสเลือดระยะหลัง โรคปอดเรื้อรัง จอประสาทตาผิดปกติ ลดการกลับมารักษาซ้ำ และลดปัญหาพัฒนาการทางระบบประสาทในวัยทารกและวัยเด็ก (Meier, Patel, & Esquerra-Zwiers, 2017) โดยทารกเกิดก่อนกำหนดที่ได้รับนมแม่มีอัตราการเกิดภาวะลำไส้เน่าต่ำกว่า สามารถให้นมได้เต็มตามความต้องการเร็วกว่า และมีระยะเวลาในการได้รับสารอาหารทางหลอดเลือดดำสั้นกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ได้รับนมผสม (Cortez et al., 2018)

การดูแลทารกแรกเกิดให้ได้รับนมแม่ขณะอยู่ในหออภิบาลทารกแรกเกิดมักพบปัญหา คือ แม่ส่วนใหญ่ไม่มีน้ำนมเมื่อลูกมีอาการทางคลินิกคงที่และพร้อมจะรับนมแม่ทางระบบทางเดินอาหารผ่านสายยางให้อาหาร โดยอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในทารกเกิดก่อนกำหนดขณะจำหน่ายจากหออภิบาลทารกแรกเกิดในประเทศเดนมาร์กอยู่ระหว่างร้อยละ 58.1-66.6 (Mastrup, Rom, Walloe, Sandfeld, & Kronborg, 2021) ในประเทศสวีเดนลดลงจากร้อยละ 59 ในปี ค.ศ. 2004 เป็นร้อยละ 45 ในปี ค.ศ. 2013 (Ericson, Flacking, Hellström Westas, & Eriksson, 2016) สำหรับประเทศไทยพบว่า อัตราการได้รับนมแม่ของทารกเกิดก่อนกำหนดในสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี ในปี พ.ศ. 2559-2561 อยู่ที่ร้อยละ 25-34 อัตราการได้รับนมแม่เมื่อจำหน่าย ร้อยละ 15.2, 15.6, และ 19.2 ตามลำดับ (Kaewvichien, Thavonvattana, Junmast, Sangtun, & Thaor, 2019) ข้อมูลของโรงพยาบาลหาดใหญ่ พบว่า ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ทารกแรกเกิดมีอัตราการได้รับนมแม่อย่างเดียวเมื่ออายุ 3 และ 7 วัน เพียงร้อยละ 1 และ 16.41 และในแต่ละเดือนมีทารกที่ได้รับนมแม่ทุกมื้อเพียงร้อยละ 30 โดยทารกส่วนใหญ่จะได้รับนมแม่ร่วมกับนมผสมหรือได้รับนมผสมเพียงอย่างเดียว (Hat Yai Hospital. Neonatal Intensive Care Unit, 2020) บ่งชี้ว่าอัตราการได้รับนมแม่ในทารกแรกเกิดที่อยู่ในหออภิบาลทารกแรกเกิดในประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำ และทารกแรกเกิดที่ไม่ได้รับนมแม่ของตนเองหรือได้รับไม่เพียงพอส่วนใหญ่จะได้รับนมผสมแทน

องค์การอนามัยโลกสนับสนุนให้ใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่เป็นทางเลือกอันดับแรกสำหรับทารกแรกเกิดป่วย โดยเฉพาะทารกน้ำหนักแรกเกิดน้อยในรายที่ไม่ได้รับนมแม่ของตนเองหรือได้รับไม่เพียงพอ (World Health Organization, 2011) ซึ่งการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ช่วยลดอัตราการเกิดภาวะลำไส้เน่า ร้อยละ 2.6 และเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ขณะจำหน่ายออกจากหออภิบาลทารกแรกเกิด ร้อยละ 10 (Kantorowska et al., 2016) ประเทศไทยเริ่มมีการจัดตั้งธนาคารนมแม่ ในปี พ.ศ. 2555 (Mahidol University, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, 2019) ปัจจุบันมีทั้งหมด 3 แห่ง

ดำเนินการจัดหาและเตรียมน้ำนมที่มีผู้บริจาสำหรับใช้ในทารกแรกเกิดป่วยที่ไม่ได้รับนมแม่ของตนเองหรือได้รับไม่เพียงพอ แต่การใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มทารกเกิดก่อนกำหนดและน้ำหนักตัวน้อยกว่า 1,500 กรัม หรือทารกแรกเกิดที่มีปัญหาระบบทางเดินอาหารรุนแรง เนื่องจากยังไม่สามารถจัดเตรียมน้ำนมได้มากพอสำหรับทารกกลุ่มอื่น (Mahidol University, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, 2019; Mahidol University, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, 2019; Prince of Songkla University, Faculty of Medicine, 2018) ซึ่งในต่างประเทศส่วนใหญ่จะใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ในทารกแรกเกิดป่วยอายุ 1 วัน ถึง 1 เดือน (Ambruzzi et al., 2019; Batbarska, Zielinska, Pawlus, & Wesolowska, 2017; Battersby, Alves Mousinho, Longford, & Modi, 2018; Liu et al., 2019)

การใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก โดยเฉพาะในภาคใต้เนื่องจากเพิ่งมีการจัดตั้งธนาคารนมแม่ในปี พ.ศ. 2561 (Prince of Songkla University, Faculty of Medicine, 2018) ทั้งนี้การใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ในทารกแรกเกิดป่วยจะประสบความสำเร็จต้องได้รับการยอมรับจากบิดามารดา ซึ่งการเคยได้ยินหรือรับรู้เกี่ยวกับธนาคารนมแม่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ (Gelano et al., 2018) โดยการศึกษาในต่างประเทศพบว่า จำนวนของผู้ที่ยอมรับหรือเห็นด้วยกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่มีหลากหลายตั้งแต่ร้อยละ 15.2-76.8 (Can & Unulu, 2019; Ergin & Uzun, 2018; Gelano et al., 2018; Iloh et al., 2018; Kadioglu, Avcialpar, & Sahin, 2018; Kimani-Murage et al., 2019) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีทั้ง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย บุคลากรทางการแพทย์ ผู้นำศาสนา และผู้นำชุมชน โดยทั้งหมดยังไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนม

จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่โดยตรง ทั้งนี้การเข้าถึงมารดาที่มีบุตรเคยได้รับน้ำนมจากธนาคารนมแม่ในประเทศไทยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ยังเป็นเรื่องยาก ทั้งนี้ทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผนระบุว่า ความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมสามารถทำนายพฤติกรรมได้ (Ajzen, 1991) และมีการนำทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมสุขภาพ โดยเฉพาะความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ และพบว่าผลการศึกษาลสนับสนุนทฤษฎีดังกล่าว (Chansiri, Phahuwatanakorn, & Yusamran, 2017; Jamei, Ostovar, & Javadzade, 2017; Leattrakannon, Kantaraksa, & Sansiripan, 2016; Tengku Ismail, Wan Muda, & Bakar, 2016)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ตามองค์ประกอบของทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผน เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมที่มีผลมาจากความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม (Ajzen, 1991) การศึกษา

นี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ สามารถนำไปใช้ส่งเสริมให้มารดาและสมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญของการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ในทารกแรกเกิดที่เข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิดแต่ไม่ได้รับนมแม่ของตนเองหรือได้รับไม่เพียงพอกับความต้องการ

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาระดับของทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผน (Theory of Planned Behavior) ของ Ajzen (1991) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งทฤษฎีนี้เสนอว่า ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะกระทำพฤติกรรมสำเร็จ โดยความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward behaviors) เป็นความรู้สึกทางบวกหรือทางลบต่อการกระทำพฤติกรรม โดยบุคคลที่มีทัศนคติทางบวกต่อพฤติกรรม จะมีความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมสูง (2) บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง (Subjective norms) เป็นการรับรู้ความคาดหวังหรือความต้องการของคนที่มีความสำคัญกับตนเองว่าต้องการหรือไม่ต้องการให้กระทำพฤติกรรม การรับรู้นี้อาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้ ถ้าบุคคลรู้ว่าคนที่มีความสำคัญกับตนเองคิดว่าควรกระทำพฤติกรรมหรือมีการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงสูง บุคคลก็จะมี ความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมสูง และ (3) การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) เป็นการรับรู้ว่าการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นเรื่องง่ายหรือยาก ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตน (Perceived self-efficacy) เป็นความเชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะกระทำพฤติกรรม ซึ่งสะท้อนจากปัจจัยภายใน เช่น ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และ อารมณ์ เป็นต้น และการรับรู้ความสามารถในการควบคุม (Perceived controllability) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมว่าขึ้นอยู่กับตนเองเท่านั้นหรือขึ้นอยู่กับผู้อื่นด้วย ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการกระทำพฤติกรรมหรืออุปสรรคต่อการกระทำพฤติกรรม เช่น เวลา เงิน โอกาส และความร่วมมือจากบุคคลอื่น เป็นต้น บุคคลที่มีการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมสูงจะมีความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมสูงตามมา

(Ajzen, 1991) สามารถนำองค์ประกอบของทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผนร่วมกับเนื้อหาจากการทบทวนวรรณกรรมมาอธิบายความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ได้ดังนี้

ทัศนคติต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ เป็นความรู้สึกทั้งทางบวกหรือทางลบต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ มารดาที่มีทัศนคติทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่จะมีความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูง การทบทวนวรรณกรรมพบว่า มารดามีทัศนคติทั้งทางบวกและทางลบต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ทัศนคติทางบวก ได้แก่ เชื่อว่าน้ำนมจากธนาคารนมแม่ที่ดีที่สุดสำหรับทารกที่ไม่มีนมแม่ของตนเอง (Iloh et al., 2018) และเชื่อว่าน้ำนมจากธนาคารนมแม่ดีกว่านมผสม (Iloh et al., 2018; Kimani-Murage et al., 2019) ส่วนทัศนคติทางลบ ได้แก่ เชื่อว่าเลี้ยงต่อการได้รับเชื้อโรคติดต่อที่ผ่านทางน้ำนม (Gelano et al., 2018; Kimani-Murage et al., 2019; Pal, Soontarapornchai, Noble, & Hand, 2019) ไม่มั่นใจในขั้นตอนการบริจาคหรือการเก็บรักษา (Gelano et al., 2018; Kimani-Murage et al., 2019) ขัดกับหลักศาสนาของตน (Gelano et al., 2018; Pal et al., 2019) น้ำนมจากธนาคารนมแม่มีสารอาหารน้อยกว่านมผสมและไม่มีประโยชน์ในแง่ของภูมิคุ้มกันโรค (Pal et al., 2019) รู้สึกไม่ชอบหรือไม่ต้องการให้น้ำนมของคนอื่นแก่ลูกของตนเอง (Kimani-Murage et al., 2019; Pal et al., 2019) ซึ่งทัศนคติทางลบเหล่านั้นเป็นเหตุผลของการไม่ยอมรับการใช้หรือไม่เลือกใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ (Gelano et al., 2018; Pal et al., 2019)

บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ เป็นการรับรู้ว่าถ้ามารดามีน้ำนมไม่เพียงพอหรือไม่สามารถให้นมแม่ได้บุคคลที่มีความสำคัญกับมารดาต้องการหรือไม่ต้องการให้ใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ โดยกลุ่มอ้างอิงหรือบุคคลที่มีความสำคัญกับมารดา ประกอบด้วย สามี พ่อแม่ของตนเอง พ่อแม่ของสามี บุคลากรด้านการแพทย์ และเพื่อนสนิท/เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น มารดาที่มีการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงสูง จะมีความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูง การทบทวนวรรณกรรมพบว่า บุคคลที่มีความสำคัญต่อมารดาในการตัดสินใจที่จะใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ประกอบด้วย สามี (Iloh et al., 2018) และบุคลากรด้านสุขภาพ (Lubbe, Oosthuizen, Dolman, & Covic, 2019)

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม เป็นการรับรู้ของมารดาว่าการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่เป็นเรื่องง่ายหรือยากสำหรับตนเอง รวมถึงการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ขึ้นอยู่กับตนเองหรือขึ้นอยู่กับผู้อื่น มารดาที่มีการรับรู้การควบคุมการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูงจะมีความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูง ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม มารดาจะระบุว่าก่อนที่จะใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่จะต้องให้คู่สมรสลงนามยินยอมด้วย (Iloh et al., 2018) และการเสียค่าใช้จ่ายเป็นเหตุผลของการไม่ยอมรับการใช้หรือไม่เลือกใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ (Gelano et al., 2018; Pal et al., 2019)

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study)

ประชากร คือ มารดาที่มีบุตรเข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิดและหอผู้ป่วยกึ่งวิกฤติทารกแรกเกิด ของโรงพยาบาลรัฐ 3 แห่งในจังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาที่มีบุตรเข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิด และหอผู้ป่วยกึ่งวิกฤติทารกแรกเกิด ของโรงพยาบาลรัฐ 3 แห่งในจังหวัดสงขลา จำนวน 220 ราย คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การวิเคราะห์ค่ากำลังทดสอบ (Power analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G* POWER กำหนดระดับนัยสำคัญ .05 power .80 และ $r = .2$ ซึ่งเป็นขนาดอิทธิพลขนาดต่ำในการศึกษาความสัมพันธ์ในการวิจัยทางการแพทย์ (Polit & Hungler, 1999) เนื่องจากเป็นเรื่องที่ยังไม่ได้มีการศึกษามาก่อน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 193 ราย ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 (Srisatidnarakun, 2010) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบสมบูรณ์ รวมเป็น 220 คน โดยแบ่งตามสัดส่วนตามจำนวนทารกแรกเกิดที่เข้ารับการในหออภิบาลทารกแรกเกิดและหอผู้ป่วยกึ่งวิกฤติทารกแรกเกิดของโรงพยาบาลทั้ง 3 แห่ง ในปี พ.ศ. 2562 ทั้งหมด 1,448 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงพยาบาลเท่ากับ 59, 73, และ 88 คน

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้ (1) ไม่มีอาการผิดปกติทางด้านจิตใจอย่างรุนแรง เช่น เครียดมาก วิตกกังวลมาก หรือซึมเศร้า โดยประเมินจากสาเหตุและจากการวินิจฉัยของแพทย์ (2) ไม่มีอาการผิดปกติทางด้านร่างกาย เช่น อ่อนเพลีย ปวดแผลจากการคลอด หรือผ่าตัดคลอด หรือมีอาการเจ็บป่วย (3) ไม่มีความผิดปกติทางการรับรู้ และสติปัญญา (4) สามารถสื่อสารเข้าใจโดยการพูด และฟังภาษาไทยได้ (5) บุตรมีอาการคงที่ และ (6) บุตรไม่เคยใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่

เกณฑ์การคัดออก คือ มารดามีอาการผิดปกติทางด้านจิตใจในขณะที่เก็บข้อมูลหรือบุตรมีอาการเปลี่ยนแปลงในทางที่แย่ลงและส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจของมารดา ซึ่งการศึกษานี้ไม่มีกลุ่มตัวอย่างถูกคัดออก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาโดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผนร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา จำนวน 22 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกข้อมูลทารก จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดา มีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) ตั้งแต่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ทัศนคติต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ 12 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวก 7 ข้อ และเชิงลบ 5 ข้อ

(2) บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ 5 ข้อ โดยคะแนนสูง หมายถึง กลุ่มอ้างอิงต้องการให้ใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูง (3) การรับรู้การควบคุมการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ 11 ข้อ เป็นข้อคำถามแสดงถึงการรับรู้ความยากในการควบคุมพฤติกรรม 6 ข้อ และแสดงถึงการรับรู้ความง่าย 5 ข้อ และ (4) ความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ 1 ข้อ ให้คะแนนโดยมีการกลับคะแนน (Reverse score) สำหรับข้อคำถามที่เป็นข้อความเชิงลบหรือข้อความที่รับรู้ถึงความยาก

แปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ทั้งหมดและแบ่งแต่ละด้านออกเป็น 3 ระดับ โดยการหาอันตรภาคชั้น (Tato, 2018) โดย คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง/ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม/ความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ อยู่ในระดับสูง คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง/การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม/ความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง/การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม/ความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ อยู่ในระดับต่ำ สำหรับคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ แบ่งเป็น 3.67 – 5.00 หมายถึง มีทัศนคติทางบวก คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีทัศนคติเป็นกลาง และคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีทัศนคติทางลบ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ ดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรง (Scale-content validity index) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .95 ค่าดัชนีความตรงรายด้าน เท่ากับ 1, 1, .9, และ 1 ตามลำดับ

2. ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดา โดยทดลองใช้กับมารดาที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง 20 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .89 ด้านทัศนคติต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ด้านบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ และด้านการรับรู้การควบคุมการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ เท่ากับ .88, .92, และ .71 ตามลำดับ และตรวจสอบความเที่ยงด้านความคงที่ (Stability) ของด้านความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดา โดยวิธีการทดสอบซ้ำ (Test - retest) ห่างกัน 7 วัน ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ .96

จริยธรรมในการวิจัย งานวิจัยนี้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (เลขที่ PSU IRB 2020-

NSt 011) และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถานที่ดำเนินการวิจัยทั้ง 3 แห่ง ตามหนังสือรับรอง เลขที่ SKH IRB 2020-StdNrt-ON3-0612 เลขที่ 88/2563 และเลขที่ ntf8-Kanz-MEUT-STOi มอ 351.7.2/ec.1593

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเชิญชวนกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2563 ที่โรงพยาบาลรัฐ 3 แห่งในจังหวัดสงขลาที่มีหออภิบาลทารกแรกเกิด โดยพยาบาลประจำหอผู้ป่วยเป็นผู้คัดเลือกมารดาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าพบ และแจกแผ่นพับเกี่ยวกับธนาคารนมแม่และการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ เพื่อให้มารดาอ่านล่วงหน้าก่อนพบผู้วิจัย กลุ่มตัวอย่างลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก่อนตอบแบบสอบถาม ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 15-20 นาทีต่อราย

การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบ่งระดับตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product –moment correlation coefficient) โดยผ่านการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นและกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

มารดาส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 20-40 ปี (ร้อยละ 88.64) มีสถานภาพคู่ (ร้อยละ 96.36) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 59.09) รองลงมา นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 38.63) มารดาครึ่งหนึ่งมีบุตรเพียงคนเดียว มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 35) ร้อยละ 48.65 มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท ส่วนใหญ่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน (ร้อยละ 74.99) ไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับธนาคารนมแม่และไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ในเด็กป่วย (ร้อยละ 64.10 และ 71.40 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับการใช้น้ำนมที่ได้รับบริจาคจากบุคคลที่รู้จักโดยไม่เป็นทางการ และไม่เคยมีเพื่อน คนรู้จัก หรือญาติพี่น้องที่มีลูก/หลานที่ได้รับน้ำนมจากธนาคารนมแม่ (ร้อยละ 76.80 และ 98.64 ตามลำดับ)

บุตรมีอายุเฉลี่ย 9.30 วัน (SD 8.57) อายุครรภ์เฉลี่ย 35.54 สัปดาห์ (SD 3.80) น้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย 2,559 กรัม (SD 874.75) น้ำหนักปัจจุบันเฉลี่ย 2,640 กรัม (SD 844.21) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 53.20) ครึ่งหนึ่งได้รับการผ่าคลอดออกทางหน้าท้อง ส่วนใหญ่เป็นทารกเกิดก่อนกำหนด (ร้อยละ 56.36) และได้รับการวินิจฉัยโรคเป็นกลุ่มอาการหายใจลำบากมากที่สุด (ร้อยละ 13.64) มีการติดเชื้อในกระแสโลหิต ร้อยละ 2.73 และมีภาวะลำไส้เน่าร้อยละ 0.91 ทารกส่วนใหญ่ได้รับนม (ร้อยละ 71.80) ในจำนวนทารกที่ได้รับนม พบว่า ได้รับนมแม่ร่วมกับนมผสมมากที่สุด (ร้อยละ 44.94) รองลงมาคือได้รับนมแม่อย่างเดียว (ร้อยละ 37.97) และได้รับนมผสมเพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 17.09) โดยได้รับนมทางสายให้อาหารมากที่สุด (ร้อยละ 42.30)

มารดามีทัศนคติทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ($M = 3.91$, $SD = .68$) (ตารางที่ 1) โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 63.60 มีทัศนคติทางบวก รองลงมาทัศนคติเป็นกลาง (ร้อยละ 35.90) เมื่อพิจารณาคะแนนรายชื่อที่เป็นทัศนคติทางลบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 18.1 เห็นด้วยมากและเห็นด้วยมากที่สุดว่าการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ขัดกับหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ ร้อยละ 15.9 เห็นด้วยมากและเห็นด้วยมากที่สุดว่าทารกแรกเกิดที่ได้รับน้ำนมจากธนาคารนมแม่มีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อเอชไอวี และร้อยละ 14.1 เห็นด้วยมากและเห็นด้วยมากที่สุดว่าทารกแรกเกิดที่ได้รับน้ำนมจากธนาคารนมแม่มีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบ

มารดามีบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ การรับรู้การควบคุมการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ และความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.48$, $SD = 1.00$; $M = 2.97$, $SD = .62$; และ $M = 3.36$, $SD = 1.08$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 1) โดยกลุ่มตัวอย่างรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ในระดับสูงมากที่สุด (ร้อยละ 44.10) รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 40.90) มีการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมในระดับสูงและระดับต่ำใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 11.40 และ 12.70 ตามลำดับ และมีความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ในระดับสูงใกล้เคียงกับระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.81 และ 39.55 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาการรับรู้ถึงความต้องการของบุคคลที่มีความสำคัญต่อตนเองในการสนับสนุนหรือคาดหวังให้ใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ บุคลากรด้านสุขภาพ ($M = 3.83$, $SD = 0.94$) สามี ($M = 3.53$, $SD = 1.15$) และพ่อแม่ของตนเอง ($M = 3.39$, $SD = 1.14$)

ตารางที่ 1 คะแนนต่ำสุด-คะแนนสูงสุด คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ($n = 220$)

ตัวแปรที่ศึกษา	Min-Max	M	S.D.	ระดับ
ทัศนคติ	2.33 – 5	3.91	.68	ทางบวก
บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง	1.00 - 5	3.48	1.00	ปานกลาง
การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม	1.27 - 5	2.97	.62	ปานกลาง
ความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่	1.00 - 5	3.36	1.08	ปานกลาง

ทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ($n = 220$)

ตัวแปรที่ศึกษา	ความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ (r)	ระดับความสัมพันธ์
1. ทัศนคติ	.38**	ปานกลาง
2. บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง	.58**	ปานกลาง
3. การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม	.36**	ปานกลาง

** $p < .01$

อภิปรายผล

มารดามีทัศนคติทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ($M = 3.91$, $SD = .68$) โดยร้อยละ 63.6 มีทัศนคติทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ทั้งนี้อาจมาจากมารดาส่วนใหญ่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 6 เดือน จึงเห็นประโยชน์ของน้ำนมจากธนาคารนมแม่ซึ่งเป็นนมแม่เหมือนกัน รวมทั้งได้รับข้อมูลจากแผ่นพับธนาคารนมแม่และการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อน้ำนมจากธนาคารนมแม่ ทั้งนี้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติทางบวกสูงกว่าการศึกษาในต่างประเทศ ที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ เพียงร้อยละ

ละ 34 (Pal et al., 2019) และร้อยละ 15.2 (Gelano et al., 2018) ทั้งนี้อาจมาจากมารดาส่วนใหญ่ในการศึกษานี้ นับถือศาสนาพุทธซึ่งการใช้ น้ำนมจากธนาคารนมแม่ไม่ขัดกับหลักศาสนาและมารดาส่วนใหญ่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 6 เดือน

ถึงแม้มารดาส่วนใหญ่มีทัศนคติทางบวกต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ แต่ก็ยังมีมารดาบางส่วนที่กังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงในการได้รับเชื้อไวรัสเอชไอวีและตับอักเสบบี และการขัดแย้งกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งคล้ายกับการศึกษาในต่างประเทศที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางส่วนกังวลเรื่องการได้รับเชื้อเอชไอวีที่ผ่านมาน้ำนมจากธนาคารนมแม่ทั้งในกลุ่มมารดา (Gelano et al., 2018; Kimani-Murage et al., 2019; Pal et al., 2019) และกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ (Kimani-Murage et al., 2019) และเชื่อว่าการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ขัดกับหลักศาสนาของตน (Gelano et al., 2018; Lubbe et al., 2019; Pal et al., 2019) ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ควรมีการสื่อสารให้เกิดความมั่นใจในกระบวนการคัดกรองผู้บริจาค น้ำนมให้กับธนาคารนมแม่ และทำงานร่วมกับผู้นำศาสนาอิสลามเพื่อสื่อสารหลักศาสนาที่ยอมรับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ให้เป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวาง หรือหาแนวทางร่วมกันเพื่อให้การรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สอดคล้องกับหลักศาสนา ซึ่งกลุ่มผู้นำศาสนาอิสลามในตุรกี ยอมรับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ โดยทารก 1 คน ต้องได้รับน้ำนมจากผู้บริจาคไม่เกิน 3 คน และน้ำนมจากผู้บริจาค 1 คน ใช้น้ำนมกับทารกได้ไม่เกิน 3 คน และทั้งสองฝ่ายจะต้องรู้ว่าใครเป็นผู้บริจาคและใครเป็นผู้รับน้ำนม (Ozdemir et al., 2015)

มารดาได้รับบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.48, SD = 1.00$) โดยมารดาทราบว่าบุคลากรด้านสุขภาพต้องการให้ใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจมาจากบุคลากรด้านสุขภาพเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่ช่วงที่มาฝากครรภ์และหลังคลอด และการจัดหา น้ำนมจากธนาคารนมแม่สำหรับทารกป่วยที่อยู่ในความรับผิดชอบของบุคลากรด้านสุขภาพ ซึ่งอาจทำให้มารดาทราบว่าบุคลากรด้านสุขภาพต้องการให้มารดาใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ในกรณีที่ไม่มีน้ำนมหรือมีไม่เพียงพอสำหรับบุตรของตน คล้ายกับการศึกษาในประเทศแอฟริกาใต้ที่มารดาระบุว่าบุคลากรด้านสุขภาพมีส่วนในการตัดสินใจใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่มากที่สุด (Lubbe et al., 2019) อย่างไรก็ตามมารดาทราบว่าสามีและพ่อแม่ของตนเองต้องการให้ใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจมาจากมารดาส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ในเด็กป่วย จึงไม่เคยมีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวภายในครอบครัวและญาติ ทำให้รับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงดังกล่าวในระดับปานกลาง

มารดาไม่มีการรับรู้การควบคุมการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.97, SD = .62$) บ่งชี้ว่าการตัดสินใจที่จะใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัดสินใจของมารดา

เพียงคนเดียว รวมทั้งไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับมารดา จะเห็นได้จากมีมารดาเพียงร้อยละ 11.4 ที่รับรู้การควบคุมการใช้นํ้านมจากธนาคารนมแม่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจมาจากการใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่จะต้องมีการลงนามให้ความยินยอมเช่นเดียวกับการรักษาต่าง ๆ และถือเป็นการตัดสินใจที่สำคัญ ซึ่งการตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุตรในสังคมไทยมักจะต้องใช้การตัดสินใจร่วมกันระหว่างพ่อแม่เด็กและสมาชิกในครอบครัวหรือญาติสนิท โดยเฉพาะปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศที่พบว่า มารดาส่วนใหญ่ระบุว่าสามีมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจของตนเองที่จะใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่ (Iloh et al., 2018)

มารดาที่มีความตั้งใจในการใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.36, SD = 1.08$) ทั้งนี้อาจมาจากการร้อยละ 67.03 ที่บุตรได้รับนมผสมในขณะที่เข้ารับการรักษาครั้งนี้ นอกจากนี้ทารกยังมีอัตราการติดเชื้อในกระแสโลหิตและภาวะลำไส้เน่าต่ำ ในขณะที่ นํ้านมจากธนาคารนมแม่มีประโยชน์ชัดเจนในการลดอัตราการเกิดภาวะลำไส้เน่าและการติดเชื้อในกระแสโลหิต (Meier et al., 2017) จึงอาจทำให้มารดาบางส่วนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของ นํ้านมจากธนาคารนมแม่ และเมื่อพิจารณาความถี่พบว่า มารดาร้อยละ 41.8 มีความตั้งใจในการใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่อยู่ในระดับสูง ซึ่งมีอัตราต่ำกว่าการศึกษาของ Iloh et al. (2018) ที่พบว่า มารดาร้อยละ 60 ยินดีที่จะใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่ถ้ามีความจำเป็น แต่สูงกว่าการศึกษาของ Karadag et al. (2015) ที่พบว่ามารดามุสลิมในตุรกีเพียงร้อยละ 6.9 ยอมรับการใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่ และร้อยละ 76.8 ไม่ต้องการใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่เนื่องจากคิดว่าทารกที่ได้รับ นํ้านมจากมารดาคนเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติและไม่สามารถแต่งงานกันได้ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีมารดาที่นับถือศาสนาอิสลามเพียงร้อยละ 38

ผลการวิจัย พบว่า ทักษะคิดมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความตั้งใจของมารดาในการใช้ นํ้านมจากธนาคารนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .38, p < .01$) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผน ที่ระบุว่า บุคคลที่มีทัศนคติทางบวกต่อพฤติกรรมจะมีความตั้งใจสูงที่จะกระทำพฤติกรรม (Ajzen, 1991) สอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ ที่พบว่า ทักษะคิดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของแม่วัยรุ่น ($r = .171, p < .05$) (Chansiri et al., 2017) ทักษะคิดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของหญิงตั้งครรภ์ ($r = .56, p < .05$) (Tengku Ismail et al., 2016) ทักษะคิดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาครรภ์แรกที่มีบุตรอายุไม่เกิน 6 เดือน ($r = .30, p < .001$) (Jamei et al., 2017) และทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจของบิดาในการกระตุ้นมารดาให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($r = .75, p < .01$) (Leattrakannon et al., 2016)

บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .38, p < .01$) ซึ่งมารดาที่การรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงสูงจะมีความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูง สอดคล้องกับข้อเสนอของ Ajzen (1991) และคล้ายกับผลการศึกษาอื่น ๆ ที่พบว่า บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวของแม่วัยรุ่น ($r = .25, p < .05$) (Chansiri et al., 2017) บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวของหญิงตั้งครรภ์ ($r = .58, p < .05$) (Tengku Ismail et al., 2016) บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวของมารดาครรภ์แรก ($r = .38, p < .001$) (Jamei et al., 2017) และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจของบิดาในการกระตุ้นมารดาให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($r = .33, p < .01$) (Leattrakannon et al., 2016)

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความตั้งใจของมารดาในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .36, p < .01$) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของ Ajzen (1991) โดยมารดาที่รับรู้การควบคุมพฤติกรรมในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูงจะมีความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สูง สอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ เช่น การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวของหญิงตั้งครรภ์ ($r = .67, p < .05$) (Tengku Ismail et al., 2016) การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวของมารดาครรภ์แรก ($r = .51, p < .001$) (Jamei et al., 2017) และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจของบิดาในการกระตุ้นมารดาให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($r = .44, p < .01$) (Leattrakannon et al., 2016)

สรุป

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ทศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ ซึ่งยังไม่พบการศึกษามาก่อนทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนรับรู้ว่าการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่เสี่ยงต่อการได้รับเชื้อไวรัสที่ผ่านมาจากน้ำนมและขัดกับหลักศาสนา ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ควรสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการรับบริจาคและการเตรียมน้ำนมจากธนาคารนมแม่ เผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ รวมถึงทำงานร่วมกับผู้นำศาสนาเพื่อหาแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ที่สอดคล้องกับหลักศาสนาและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ พยาบาลและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มารดาที่มีบุตรอยู่ในหออภิบาลทารกแรกเกิดและจำเป็นต้องได้รับน้ำนมจากธนาคารนมแม่ มีความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่เพิ่มขึ้น โดยการสร้างทัศนคติและบรรทัดฐานที่ดีต่อการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ให้กับมารดาและสมาชิกในครอบครัว ส่งเสริมให้มารดาทราบว่าสามารถเข้าถึงการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ได้ รวมทั้งการลดอุปสรรคของการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ เพื่อช่วยให้ทารกแรกเกิดที่มีข้อบ่งชี้ในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ได้รับน้ำนมตามแผนการรักษาต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป (1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดา ระหว่างกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และ (2) ควรมีการศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการใช้น้ำนมจากธนาคารนมแม่ของมารดาที่มีบุตรที่เข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิด

รายการอ้างอิง (References)

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ambruzzi, A.M., Biasini, A., Profeti, C., Bertino, E., De Nisi, G., Moro, G.E., ... Arslanoglu, S. (2019). The second Italian human milk banks survey. *Journal of Food Nutrition and Metabolism*, 1(1), 1-6.
- Batbarska, O., Zielinska, M., Pawlus, B., & Wesolowska, A. (2017). Characteristics of the regional human milk bank in Poland - donors, recipients and nutritional value of human milk. *Annals of the National Institute of Hygiene*, 68(4), 395-400.
- Battersby, C., Alves Mousinho, R.M., Longford, N., & Modi, N. (2018). Use of pasteurized human donor milk across neonatal networks in England. *Early Human Development*, 118, 32-36.
- Can, S., & Unulu, M. (2019). Knowledge of mother regarding wet nursery and breast milk banking. *Ankara Medical Journal*, 19(1), 60-70.
- Chansiri, S., Phahuwatanakorn, W., & Yusamran, C. (2017). Influences of breastfeeding attitude, subjective norm, and self-efficacy on intention to exclusive breastfeeding among teenage pregnant women. *Journal of Nursing Science*, 35(4), 49-60.

- Cortez, J., Makker, K., Kraemer, D.F., Neu, J., Sharma, R., & Hudak, M.L. (2018). Maternal milk feedings reduce sepsis, necrotizing enterocolitis and improve outcomes of premature infants. *Journal of Perinatology*, 38(1), 71-74.
- Ergin, A., & Uzun, U. (2018). Turkish women's knowledge, attitudes, and behaviors on wet-nursing, milk sharing and human milk banking. *Maternal and Child Health Journal*, 22(4), 454-460.
- Ericson, J., Flacking, R., Hellström Westas, L., & Eriksson, M. (2016). Changes in the prevalence of breastfeeding in preterm infants discharged from neonatal units: a register study over 10 years. *BMJ Open*, 6:e012900, 1-9.
- Gelano, T.F., Bacha, Y.D., Assefa, N., Motumma, A., Roba, A.A., Ayele, Y., & Tsige, F. (2018). Acceptability of donor breast milk banking, its use for feeding infants, and associated factors among mothers in Eastern Ethiopia. *International Breastfeeding Journal*, 13(1), 1-10.
- Hat Yai Hospital. (2020). *Neonatal Intensive Care Unit*. Breastfeeding rates in the Neonatal Intensive Care Unit between July 2019 and February 2020.
- Iloh, K.K., Osuorah, C.Dl., Ndu, I.K., Asinobi, I.N., Obumneme – Anyim, I.N., Ezeudu, C.E., ... Obu, H.U. (2018). Perception of donor breast milk and determinants of its acceptability among mothers in a developing community: A cross-sectional multi-center study in South-east Nigeria. *International Breastfeeding Journal*, 13(1), 1-12.
- Jamei, F., Ostovar, A., & Javadzade, H. (2017). Predictors of exclusive breastfeeding among nulliparous Iranian mothers: Application of the Theory of Planned Behavior. *International Journal Pediatrics*, 5(3), 4457-4467.
- Kadioglu, M., Avcialpar, D., & Sahin, N. H. (2018). Turkish women's attitudes and views regarding human milk banking. *Journal of Clinical Practice*, 16(2), 1069-1076.
- Kaewvichien, S., Thavonvattana, S., Junmast, W., Sangtun, S., & Thaor, S. (2019). The development of breastfeeding support model for premature infants with a high risk of having critical condition at Queen Sirikit National Institute of Child Health. *Thai Journal of Cardio-Thoracic Nursing*, 30(2), 141-158.
- Kantorowska, A., Wei, J.C., Cohen, R.S., Lawrence, R.A., Gould, J.B., & Lee, H.C. (2016). Impact of donor milk availability on breast milk use and necrotizing enterocolitis rates. *Pediatrics*, 137(3), 1-8.

- Karadag, A., Ozdemir, R., Ak, M., Ozer, A., Dogan, D.G., & Elkiran, O. (2015). Human milk banking and milk kinship: Perspectives of mothers in a Muslim country. *Journal of Tropical Pediatrics*, 61(3), 188-196.
- Kimani-Murage, E.W., Wanjohi, M.N., Kamande, E.W., Macharia, T.N., Mwaniki, E., Zerfu, T., ... Israel-Ballard, K. (2019). Perceptions on donated human milk and human milk banking in Nairobi, Kenya. *Maternal and Child Nutrition*, 15(4), 1-14.
- Leattrakannon, P., Kantaraksa, K., & Sansiripan, N. (2016). Attitude, subjective norm, perceived behavioral control and intention of encourage breastfeeding. *Nursing Journal*, 43(1), 45-56.
- Liu, X.-H., Han, S.-P., Wei, Q.-F., Zheng, F.-Y., Zhang, T. Chen, H.-M., & Mao, M. (2019). The data and characteristics of the human milk banks in mainland China. *World Journal of Pediatrics*, 15(2), 190-197.
- Lubbe, W., Oosthuizen, C.S., Dolman, R.C., & Covic, N. (2019). Stakeholder attitudes towards donating and utilizing donated human breastmilk. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(10), 1-10.
- Maastrup, R., Rom, A. L., Walloee, S., Sandfeld, H.B., & Kronborg, H. (2021). Improved exclusive breastfeeding rates in preterm infants after a neonatal nurse training program focusing on six breastfeeding-supportive clinical practices. *PLoS ONE*, 16(2): e0245273.
- Mahidol University, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital. (2019). *Ramathibodi Human Milk Bank*. Retrieved from <https://www.medmahidol.ac.th/th/news/announcements/09122014-1734-th>
- Mahidol University, Faculty of Medicine Siriraj Hospital. (2019). *Siriraj Human Milk Bank*. Retrieved from <https://www.si.mahidol.ac.th/th/division/sirirajmilkbank/>
- Meier, P., Patel, A., & Esquerra-Zwiers, A. (2017). Donor human milk update: Evidence, mechanisms, and priorities for research and practice. *Journal of Pediatrics*, 180, 15-21.
- Ozdemir, R., Ak, M., Karatas, M., Ozer, A., Dogan, D.G., & Karadag, A. (2015). Human milk banking and milk kinship: Perspectives of religious officers in a Muslim country. *Journal of Perinatology*, 35, 137-141.
- Pal, A., Soontarapornchai, K., Noble, L., & Hand, I. (2019). Attitudes towards donor breast milk in an inner city population. *International Journal of Pediatrics*, 2(1), 1-4.

- Polit, D.F., & Hungler, B.P. (1999). *Nursing research: Principle and method*. (6th ed.). Philadelphia: Lippincott.
- Prince of Songkla University, Faculty of Medicine. (2018). *History of Department of Pediatrics*. Retrieved from <https://peddepartpsu.wixsite.com/pediatricpsu/blank-1>
- Srisatidnarakun, B. (2010). *The methodology in nursing research*. (5th ed). Bangkok: U & I Inter Media.
- Tato, R. (2018). *Nursing research: Concepts to application*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)
- Tengku Ismail, T.A., Wan Muda, W.A., & Bakar, M.I. (2016). The extended Theory of Planned Behavior in explaining exclusive breastfeeding intention and behavior among women in Kelantan, Malaysia. *Nutrition Research and Practice*, 10(1), 49–55.
- World Health Organization. (2011). *Guidelines on optimal feeding of low birthweight infants in low- and middle-income countries*. WHO Document Production Services. Geneva: Switzerland. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85670/9789241548366_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y&ua=1